

РЕЙ БРЕДЪРИ НИЩО НЕ СЕ ПРОМЕНЯ

Превод от английски: Крум Бъчваров, 1999

chitanka.info

Тази чудесна книжарница се намира точно на океанския бряг. Тук можеш да слушаш прибоя, който разтърсва кея, сградата, книгите по лавиците и себе си.

Вътре е тъмно и има ламаринен покрив над десет хиляди тома, от които трябва да издухваш праха, за да прелистваш страниците.

И не обичам само прибоя долу, но и онзи горе, когато дъждът шиба ламаринения покрив и кънти като оркестър от картечница, цимбали и барабан. Винаги, щом по пладне стане тъмно като в полунощ, макар и не в душата си като Измаил, аз поемам към бурята долу и бурята горе, барабаняща по ламарината и изхвърляща сребристи мушици от забравени автори. И с усмивка вместо фенерче, оставам там цял ден.

Веднъж по обед стигнах до книжарница „Белият кит“ и бавно се приближих към входа. Моят обезпокоен таксиметров шофьор ме придружи с чадъра си. Отпратих го.

— Моля ви — казах. — Искам да се намокрят!

— Побъркан! — извика шофьорът и си отиде.

Чудесно подгизнал, аз се шмугнах вътре, отърсих се като куче и замръзнах на място със затворени очи, заслушан в барабаненето на дъжда по високия ламаринен покрив.

— Накъде? — попитах мрака.

Интуицията ми подсказа да тръгна наляво.

Завъртях се и в камбанния звън на пороя открих лавици, пълни със стари гимназиални годишници, които обикновено избягвах като погребения.

Защото по природата си книжарниците са гробища за стари слонове.

После неспокойно тръгнах покрай годишниците, за да прочета обложките: Бърлингтън, Върмонт, Ориндж, Ню Джърси, Розуел, Ню Мексико, огромни сандвичи от спомени, произхождащи от петдесет щата. Дори не докоснах собствения си училищен годишник, който лежеше забутан с пренесените си през годините обиди, надраскани по време на Голямата депресия: „Ходи се пери, умнико. Джим.“ „Желая ти чудесен живот, макар и не много дълъг. Сам.“ „На чудесния писател, но нескопосан любовник. Фей.“

Издухах праха от годишника на Ремингтънската гимназия, Пенсилвания, за да прелистя десетките бейзболни, баскетболни и

футболни герои, които вече не бяха такива.

1912.

Плъзнах поглед по дузина умни лица.

„Ти, ти и ти — помислих си. — Как сте живели? Успешен ли беше бракът ви? Децата ви обичаха ли ви? Имахте ли голяма първа любов и по-късно друга? Как мина всичко?“

Тук имаше прекалено много цветя върху прекалено много ковчези. Прекалено много нетърпеливи очи, ококорени над чудесни усмивки.

Едва не затворих годишника, но...

Пръстът ми остана върху страницата със снимките на абитуриентите от 1912-а, когато още никой не си представяше, че ще има Първа световна война. И ахнах:

— Боже мой! Чарлз! Чарли Несбит!

Да! Сниман през онази далечна година, с типичните лунички, щръкнала коса, големи уши, раздути ноздри и едри зъби. Чарлз Уудли Несбит!

— Чарли! — извиках аз.

Дъждът шибаше ламаринения покрив над главата ми. Студеният вятър проникваше през яката ми.

— Чарли — прошепнах. — Какво правиш тук?

С разтуптяно сърце отнесох годишника на по-силна светлина и зяпнах.

Името под снимката беше Рейнълдс. Уинтън Рейнълдс.

Обречен за Харвард.

Иска да натрупа милион.

Обича голф.

Но снимката?

— Чарли, по дяволите!

Чарли Несбит бе ужасен грозник, отличен тенисист, чудесен гимнастик, върховен плувец и колекционер на момичета. Как така? Нима тези уши, зъби и ноздри привличаха момичетата? Бяхме готови да взимаме уроци, за да станем като него.

А ето че сега се появяваше на грешна страница в стара книга от забравена година с убийствената си усмивка и безумните си уши.

Дали можеше да е имало двама Чарли Несбитовци? Еднакви близнаци, разделени още при раждането им? По дяволите! Моят Чарли беше роден през 1920-а, също като мен. Момент!

Хвърлих се обратно сред лавиците, за да измъкна моя годишник от 1938-а. Запрелиствах страниците със снимките на абитуриентите, докато накрая го открих:

Иска да стане шампион по голф.
Запътил се е за Принстън.
Надява се да забогатее.

Чарлз Уудли Несбит.

Същите отвратителни зъби, уши и безброй лунички!

Поставих двата годишника един до друг, за да разгледам тези привидни „близнаци“.

Привидни ли? Не! Абсолютно еднакви!

Дъждът барабанеше по високия ламаринен покрив.

— По дяволите, Чарли, по дяволите, Уинтън!

Занесох годишниците отпред, където старият колкото книгите си г-н Лемли ме погледна над половинките си очила.

— Значи ги намери, а? Вземи ги. Безплатно.

— Вижете, господин Лемли...

Показах му снимките и имената.

— Проклет да съм — изсумтя той. — Еднакви ли са им фамилиите? Братя? Не. Обаче са еднакви. Как ги откри?

— Случайно.

— Съвпадение. Веднъж на милион раждания, нали така?

— Да. — Продължавах да прелиствам страниците. — Ами ако лицата във всички годишници във всички градове във всички щати, по дяволите, ами ако всички са еднакви!

— Какво казах? — чух се да извиквам.

Ами ако всички лица във всички годишници са еднакви!

— Варда! — изкрещях аз.

Все едно че се бил отприщил потоп, така го описа по-късно г-н Лемли. Ако Бог на Отмъщението и Ужаса беше многоръкият Шива, аз бях дребно, но шумно божество с десетки ръце, размахващо книги, проклинащо откровения, страхове и възторзи, само като свидетел на голям парад, запътил се заникъде, с отделни оркестри и хорове в градове, пръснати по сляп свят. От време на време, докато се мятах сред лавиците, г-н Лемли ми носеше кафе и промърморваше:

— Почини си.

— Вие не разбирате! — виках аз.

— Не, не разбирам. На колко си години?

— На четирийсет и девет!

— Държиш се като деветгодишно хлапе, което тича нагоре по пътеката по време на слаб филм, защото му се е допикало.

— Прекрасен съвет! — Бързо изтичах и после се върнах.

Г-н Лемли погледна към линолеума, за да види дали не съм оставил мокри петна.

— Продължавай.

Грабнах други годишници:

— Ела, ето я пак Ела. Том, ето го Том, който прилича на Джо, и Франк, абсолютен двойник на Ралф. Двойник, по дяволите, та той му е одрал кожата! И Хелън, която е близначка на Кора! И Ед, Фил и Морис, които отговарят на Роджър, Алън и Пат. Господи!

Бях разтворил десетина книги и дори бях скъсал някои в бързината.

— Ще ги платя, господин Лемли, ще ги платя!

Насред мъглата на трескавата буря се спрях на страница 47 от издадената през 1911 г. в Шайен „Паметна книга на гимназията“.

Защото там бе глупакът, кретенът, невежата, срамежливият слабак, изгубената душа.

Името му през онази далечна година?

ДЪГЛАС ДРИСКОЛ.

Неговото послание към бъдещето?

Боготворят го като актьор.

Скоро ще се присъедини към безработните.

Запътил се е към литературна гибел.

Нещастен идиот, жалък мечтател, неудачник.

Дъглас Дрискол, Шайен, 1911-а.

Аз.

От очите ми бликнаха сълзи. Измъкнах се от мрачните лавици, за да покажа тъжния си подарък на г-н Лемли.

— Божичко. — Той докосна снимката. — Това не може да е човек на име Дрискол. Това трябва да си ти.

— Да.

— По дяволите — тихо рече г-н Лемли. — Познаваш ли това момче?

— Не.

— Имаш ли роднини в... Уайоминг?

— Не.

— Как попадна на това?

— Безумно предчувствие.

— Да, наистина отприщи потопа. — Той се загледа в идентичния ми близък отпреди половин век. — Какво ще правиш? Ще го потърсиш ли?

— Ако четенето на надгробните камъни се смята за търсене.

— Наистина е минало много време. Ами децата или внуците му?

— И какво да им кажа? Пък и не е задължително да приличат на него.

— По дяволите — изруга г-н Лемли. — Щом някакво хлапе през хиляда деветстотин и единайсета е приличало на теб, защо и друго да не прилича? Преди двацет години или, мамка му, дори през тази година?

— Я повторете! — извиках.

— През тази година ли?

— Имате ли? Нови годишници?

— Господи, не зная. Хей, защо правиш това?

— Някога чувствали ли сте — извиках, — че сте на ръба на невероятно откритие?

— Веднъж плувах и открих голямо парче от нещо ужасно. „Амбра! — помислих си. — Ще я продам на някоя парфюмерийна фабрика за хиляди!“ Втурнах се да покажа проклетото нещо на спасителя. Амбра ли? Фъшкия! Хвърлих я обратно в морето. За такова невероятно откритие ли говориш?

— Възможно е. Генеалогии. Генетика.

— От коя година?

— Линкълн — отвърнах аз. — Вашингтон. Хенри Осми. Божичко, чувствам се така, като че ли съм открил цялото Творение, някаква очевидна истина, която винаги е била пред очите ни, но не сме я забелязвали. Това може да промени историята!

— Или да я развали — отвърна г-н Лемли. — Сигурен ли си, че не си пил, докато си се ровил из книгите? Не стой така. Върви!

— Настрани ли, или на един крак? — попитах.

Четях и хвърлях, хвърлях и четях, но нямаше нови годишници. Решението бяха телефонните разговори и въздушната поща.

— Господи — отбеляза г-н Лемли. — Можеш ли да си позволиш всичко това?

— Ще умра, ако не го направя.

— Умри, ако трябва. Край на действието. Светлините угасват.

Годишниците прииждаха през седмицата преди абитуриентските балове из цялата страна.

Две нощи не спях и прелиствах страниците. Копирах листове, съставях списъци, лепях снимките на безброй нови лица до десетки стари.

„Божичко — мислех си, — проклет сляп идиот! Къде отиваш, по дяволите? И, за Бога, защо?“

Не можех да отговоря. Обезумял, пишех писма и телефонирах, пращах и получавах, като слепец, подреждащ дрехи в килер.

Писмата ме затрупваха като лавина.

Не можеше да е истина и все пак бе така. А биологичните закони? През прозореца. Какво представляваше историята на плътта? Дарвинистка „мутация“. Генетични съвпадения, водещи до нов вид. Излезли от релсите гени, които преобръщаха света. Ами ако Природата беше забуксувала? Загубила генетичен разсъдък, нямаше ли да клонира поколение след поколение от Уилямсовци, Брауновци и Смитовци? Не роднини, не. А безсмислени прераждания, сляпа материя, попаднала в огледален лабиринт? Невъзможно.

И все пак доказателствата бяха налице. Десетки лица, повтарящи се в стотици други по целия свят! Близък след близък до безкрай. А

къде оставаше място за нова плът, къде бе историята на прогреса и оцеляването?

„Млъкни — помислих си — и си глътни идиотската усмивка.“

Пороят от гимназиални годишници продължаваше.

Прелиствах страниците като колоди карти, докато накрая...

Ето го.

Появата му проби дупка в корема ми.

Името на страница 124 от годишника на Розуелската гимназия, публикуван тази седмица и току-що пристигнал.

Уилям Кларк Хендерсън.

Зяпнах снимката и видях...

... себе си.

Жив и завършващ училище тази седмица!

Моето второ аз.

Точно копие на всяка мигла, вежда, малка и голяма пора, мъх по ушите и косми в носа.

Аз. Самият аз.

„Не! — помислих си. Отново погледнах. — Да!“

Скочих. Втурнах се.

Грабнах наръч снимки, отлетях за Розуел и облян в пот, взех такси, за да стигна до Розуелската гимназия точно в дванайсет по обед.

Церемонията бе започнала. Изпаднах в паника. Но после, когато младежите и девойките започнаха да минават покрай мен, ме обзе невероятно спокойствие. Съдбата и Провидението ми зашепнаха, докато погледът ми блуждаеше по над двеста младежки лица и по някакви закъснели безумни усмивки, полудели от радост след края на дългото мъчение.

И все пак младежите се бяха запътили към още неродени войни, неуспешни бракове, чудесни или ужасни професии.

А ето го и него. Уилям Кларк Хендерсън.

Моето второ аз.

Докато вървеше и се смееше с хубавичко тъмнокосо момиче, аз проследих собствения си профил от стария ми гимназиален годишник. Видях меката линия под брадичката, небръснатите страни, разфокусираните полуслепи очи, които никога нямаше да проумеят живота и щяха да се крият по библиотеки и зад пищеци машини.

Когато минаваше покрай мен, той вдигна поглед и замръзна.

Едва не му магнах, но се овладях, защото той не можеше да се насили да продължи.

Двойникът ми се олюляваше, сякаш го бяха ударили в гърдите. Лицето му преbledня и той протегна ръце към мен.

— Татко! Какво правиш тук?

Усетих, че сърцето ми спира.

— Не може да си тук! — извика младежът. Сълзи премрежиха очите му. — Ти си мъртъв! Умря преди две години! Невъзможно. Какво? Как?

— Не — успях да промълвя накрая. — Не съм...

— Татко! — Той сграбчи ръцете ми. — О, Господи! Господи!

— Недей! — казах аз. — Не съм аз!

— Тогава кой си? — умолително попита момчето и удари глава в гърдите ми. — Какво става? Божичко!

— Моля те. — Откъснах се от ръцете му. — Чакай те!

Той се олюля назад.

— Не разбирам — каза Уилям. По лицето му се стичаха сълзи.

— Аз не разбирам.

Той се наведе напред. Бързо вдигнах ръка.

— Не. Недей.

— Тук ли ще бъдеш... — тъжно рече младежът — ... после?

— Да — мъчително отвърнах аз. — Не. Не зная.

— Поне остани да гледаш — каза той.

Не отговорих.

— Моля те.

Накрая кимнах и видях, че лицето му възвръща цвета си.

— Какво става? — объркано повтори Уилям.

Казват, че животът на удавниците излиза през главите им. Докато Уилям Кларк Хендерсън стоеше замръзнал на място, потъналите ми в откровения мисли търсеха отговори и не намираха. Дали по света имаше семейства с еднакви планове и мечти, заключени в огледалната им плът? Да не би да ставаше дума за някакъв генетичен заговор за завладяване на бъдещето? Дали щеше да дойде ден, когато тези невидими, непознати бащи, братя, племенници и братовчеди щяха да станат властелини? Или всичко беше само Дух Божии, Неговото Провидение, Неговата неведома Воля? Може би всички сме еднакви семена, пръснати надалеч, за да не се срещаме?

Тогава не сме ли по някакъв неразбираем начин братя на вълците, птиците и антилопите, всички обозначени, маркирани с един и същ цвят, година след година и поколение след поколение назад във времето чак дотам, докдето могат да стигнат умовете ни? С каква цел? За икономия на гени и хромозоми ли? Защо? Дали лицата от това Семейство ще се раздалечат и ще изчезнат до 2001-ва година? Или двойниците ще се увеличават, за да обхванат цялата родствена плът? Или това е чудо на самото съществуване, неразбираемо за двама зашеметени глупаци, които си викаха над бездната от слепи поколения в летния ден на абитуриентския бал?

Всичко това, всичко това избухна пред погледа ми.

— Какво става? — попита ме второто ми аз.

Защото върволицата от млади мъже и жени почти бе свършила, слагайки край на сцената с двамата глупаци, които крещяха с еднакви гласове.

Съвсем тихо казах нещо, което той не успя да чуе. „Когато свърши това — помислих си, — трябва да накъсам снимките и да изгоря парчетата. Лудост е да продължавам така с тези стари годишници и забравени лица. Всичко на боклука. Незабавно.“

Устните на младежа потръпнаха. Разбрах го.

— Какво каза? — попита той.

— Нищо не се променя — промълвих аз.

После повторих по-високо:

— Нищо не се променя!

Зачаках да чуя думите на Киплинг от онази невероятно тъжна песен: „Господи Боже на старите, остани с нас. За да не забравим.“

За да не забравим.

Когато видях дипломата в ръцете на Уилям Кларк Хендерсън...

... се разплаках и избягах.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.